

СТАНОВИЩЕ

за

дисертацията на редовната докторантка Арсинела Джара от програмата по философия с преподаване на английски език на тема:

Applied speech act theory: philosophical and pragmatic analysis of wishes in Albanian and Bulgarian („Приложна теория на речевите актове: философски и прагматистки анализ на пожеланията в албанския и българския език“)

Дисертационният труд е на английски език с общ обем от 273 стр. Той съдържа въведение, три глави и заключение. Библиографията обхваща над 70 заглавия на английски език, осем на албански език и пет заглавия на български език, всички използвани в текста на дисертацията. Като приложения към текста фигурират въпросникът за емпиричното изследване, анализирано в дисертацията, както и събраните чрез него отговори на албански и български език.

С оглед на съдържанието частите на дисертацията обхващат теоретичните основи на концепцията за речевите актове, предложението и методологията за емпирично изследване на реални речеви актове, самото емпирично изследване и анализа на получените данни. Както е заявено на с. 4 от автореферата, „Това проучване е анализ на пожелаващите актове, базирано на емпирично изследване на студенти, говорещи майчин език, съответно албански и български. Основните данни на проучването са получени от въпросници. Въпросникът е еднакъв за двата езика и е направен специално за проучването. Резултатите от проучването се състоят в набор от пожелания за еднакви събития за българите и албанците. Информаторите в двата езика са студенти с академично минало, мъже и жени, от 19 до 30 години.“ Това, което прави изследването

уникално, е обосноваването, включително емпирично, на езиковата относителност в духа на хипотезата на Сапир-Уърф на базата на прагматиката на езика. Досега такова изследване за конкретни малки езици като албанския и българския не е правено.

Първата глава е посветена на едно от най-големите постижения в съвременната философия на езика – теорията за речевите актове, както е разработена първоначално от Джон Остин, а после „доведена“ до стандартния ѝ вид от Джон Сърл. Реконструкциите са коректни и от тях съвсем правомерно е изведена тезата, че освен изследваните от Уърф семантични и синтактични относителности, в езика са налице прагматични относителности. Предложението е да се провери и анализира тяхното наличие с помощта на емпирични методи. За тази цел са привлечени принципи и похвати от етнографията на комуникацията и съпоставителното езикознание, които докторантката познава добре по силата на филологическото си образование в първите две степени на висшето образование.

Втората глава описва методологията на проучването, типа на проучване, инструментите, стъпките за събиране на данните и др. За да може да се сравнят албанските и българските речеви актове на пожеланията, са използвани 100 въпросници (50 студенти, на които албанският е майчин език и 50 студенти, на които българският е майчин език). В емпиричното проучване са следвани принципите на експерименталната философия, която отхвърля произлизащия „от креслото“ нормативизъм спрямо познанието и мисленето и се стреми да „хване“ реалните процеси на мислене, в случая – на пожелателните актове като конструктивни или конститутивни за определени области на действителността. Както проличава в третата глава, основната характеристика на пожелателните актове е тяхната насоченост към

бъдещето, т.е. към конструиране/конституиране на неща, които все още не съществуват. Тази специфика би могла да се анализира и от онтологическа гледна точка, което не е направено в дисертацията, но представлява откриване на поле за по-нататъшни изследвания.

Като резултат от анализа в третата глава излиза и още една характеристика на пожелателните актове – тяхната експресивност. Това създава определено напрежение в разбирането за природата на последните, а именно – напрежението между изразяването на настоящо състояние на действителността и конструктивното действие по „създаването“ на бъдеще. То би могло да се обхване теоретично чрез (предложение за) специфична дуална структура на речевите актове, но докторантката не е стигнала до подобно виждане. Независимо от това изводите са убедителни и увеличават разбирането за природата на пожелателните актове. Те се отнасят както за културни феномени – ценностите на говорителите на съответния език, така и за конститутивни такива – ролята на речевите актове в познанието и комуникацията.

Написана на език, който не е майчин за докторантката, дисертацията изобилства с езикови неточности и грешки, което трябва да се вземе под внимание при бъдещи публикации. От друга страна, третият (спрямо българския и албанския) език позволява неутрално описание на различни аспекти на пожелателните изказвания, като например тяхната метафоричност или социална ситуираност – вежливост, любезност и т.п. Както е посочено на с. 45-46 от автореферата, „Цялата теза дава обща философска перспектива, започвайки с това, че пожеланията са свързани с културата, на която те съответстват, пожеланията са начини за изявяване едно добро отношение за нещо добро реално или нереално, очакващо да се сбъдне по някое време в бъдещето. Философията и лингвистиката може да се смятат за два ръба, които са в един и същ сегмент на познанието. Като

резултат, може да се помисли със сигурност че философията може да се приложи в лингвистиката.“ Наистина, това е убедителният извод от дисертацията.

Съгласна съм с приносите, посочени от докторантката. Нямам общи публикации с нея.

Въз основа на горното заявявам, че убедено ще гласувам за присъждането на Арсинела Джара на образователната и научна степен „доктор по философия“.

Проф. дфн Анета Карагеоргиева

София, 15.09.2016 г.